

Unge fejlanbragt på efterskoler

Mere end 4000 børn og unge er anbragt på kost- og efterskoler. Det er ofte en billig løsning for kommunerne. Ekspertter kalder anbringelserne for discountløsninger og mener, at kommunerne forsømmer at føre tilsyn med skolerne

**Af Gitte Rebsdort
 Modelfoto: Sisse Jærner/
 chiliarkiv.dk**

KOST- OG EFTERSKOLER ■ Børn og unge, der er anbragt på kost- eller efterskole får langt fra altid den hjælp og støtte, de har brug for. Sådan lyder advarslen fra flere eksperter på området. Efterskoler kan være et godt tilbud til nogle unge, men i andre tilfælde er der tale om fejlanbringelser. Det mener praktiserende psykolog, Knud Erik Pedersen, som har beskæftiget sig indgående med anbringelser af børn og unge i mange år.

- Problemet er, at kvalitetskontrollen ikke er god nok. Jeg har kendskab til, at unge kommer på efterskole direkte fra en psykiatrisk afdeling. Det kan være en chance for at komme ind i et stimulerende normalmiljø. Men det kan også være et alt for tyndbenet tilbud, påpeger Knud Erik Pedersen, som netop har afsluttet en rapport om anbringelser af børn og unge i forbindelse med KABU-projektet, der handler om kvalitet i anbringelsen af børn og unge.

Discounttilbud

Lillian Vaaben, der er afdelingschef i Fyns Amts familieafdeling, deler bekymringen. Hun peger på, at mange kommuner har en økonomisk interesse i at anbringe børn på kost- og efterskoler frem for på eksempelvis døgninstitutioner. Derfor bliver selv

børn og unge, med massive problemer anbragt på skolerne.

- Jeg ved, at skolerne i nogle tilfælde bliver brugt, som en discountløsning. For alle er presset på økonomien, siger hun.

Et ophold på en kost- eller efterskole er væsentlig billigere end en anbringelse på en døgninstitution, så der er mange penge at spare for kommunerne. Et ophold på en kostskole koster typisk omkring 20.000 kroner om måneden, mens en anbringelse på institution ofte er tre gange så dyr.

- I perioder, hvor der er pres på anbringelsesudgifterne, vil der være fokus på prisen. Det giver sig selv. Men det man kan frygte er, at det økonomiske hensyn kommer til at spille en for stor rolle, siger Knud Erik Pedersen.

Også kostskolerne, som ellers har en økonomisk interesse i at modtage børnene, peger på, at kommunerne er for lemefældige med at anbringe børn og unge på skolerne.

- Det burde være sådan, at socialforvaltningerne i kommunerne sikrede, at de rigtige børn kom til os. Men sådan er det ikke. De udfører ikke det arbejde, de burde, og mange af dem kender ikke børnene, lyder advarselne fra kostskoleinspektør på Bagsværd Kostskole, Søren Børgesen.

Børn på kostskoler falder i lovhul

Ifølge serviceloven er det ellers kommunernes opgave at føre tilsyn med børn på kost- og efterskoler. Der er tale om børn fra belastede miljøer, som er anbragt efter servicelovens paragraf 172.

Ifølge Socialministeriet var der i 2003 godt 4000 børn og unge med særlige behov på kost- eller efterskoler. Men myndighederne fører langt fra det samme tilsyn med disse børn og unge som med børn og unge på andre anbringelsessteder. Det hænger sammen med, at anbringelser af børn og unge på kost- og efterskoler befinder sig i en gråzone mellem et undervisningstilbud og et pædagogisk tilbud. Området falder

således mellem to myndigheder. Undervisningsministeriet og Socialministeriet. Det betyder ifølge Knud Erik Pedersen:

- Lovgivningen er noget uklar på det her område. Tilsynet med skolerne er for sømt. Og der mangler et pædagogisk tilsyn.

Lillian Vaaben fra Fyns Amts familieafdeling, er enig.

Skolerne bruges i vid udstrækning som anbringelsessteder på lige fod med andre tilbud. Men de er underlagt et andet regelsæt, som betyder, at der er langt mindre indsigt og opsyn fra de sociale myndigheder, siger Lillian Vaaben.

Hun henviser til, at amterne ifølge lovgivningen skal basere deres godkendelse af kost- og efterskolerne på materiale fra anden hånd. Det er materiale, som skolerne har indsendt til Undervisningsministeriet. På den måde bliver indsigten i skolerne ikke så god som på andre anbringelsessteder.

Børn med tung bagage

Kost- og efterskoler er ellers attraktive hos både børn og forældre. Det hænger sammen med, at børn og unge, der bliver anbragt på kost- og efterskoler, ofte undgår at blive stemplet og stigmatiseret, som det ellers ofte sker ved anbringelser på eksempelvis døgninstitutioner.

- Der står jo ikke prentet i panden på den unge, at der er tale om en social foranstaltning, siger Knud Erik Pedersen.

Men rigtig mange af eleverne på kost- og efterskolerne er der, fordi de af en eller anden grund ikke kan bo hos deres forældre. På Bogø Kostskole på Sjælland er der udelukkende tale om sociale anbringelser, hvor alle eleverne får økonomisk tilskud til opholdet. Halvdelen af eleverne, hvilket er cirka 50, er anbragt efter serviceloven og får hele opholdet betalt. Børnene har ofte en tung bagage med, når de kommer på kostskolen, oplyser forstander, Benny Knudsen.

- Det kan være misbrugsproblemer i

hjemmet, eller det kan være børn, som har mistet deres forældre. Det, vi kan tilbyde dem, er struktur. De kommer op om morgenen, bliver vasket og får mad. Vi bruger ikke så meget at sætte os ned og snakke. Det er mere hen over tøjvasken eller borddækningen, fortæller Benny Knudsen.

Elever retur

Men selv om skolen har en økonomisk interesse i at modtage børnene, så forsikrer Benny Knudsen, at de er meget omhyggelige med, hvilke elever de optager.

- Vi er meget grundige med at optage børn. Og der er altid en skolepsykolog med.

Psykolog Knud Erik Pedersen mener imidlertid, at det er utilstrækkeligt og for-

uroiligende at lade de enkelte skoler afgøre, om eleverne kan få gavn af et ophold. Han peger på, at skolerne er private forretninger, som skal have økonomien til at løbe rundt.

- Vi skal have nogen, der vogter over dem, der driver de her forretninger. Der er ind imellem nogle efterskoler, som har svært ved at få kunder nok i butikken. Derfor bør der være et offentligt tilsyn, fastslår Knud Erik Pedersen.

På Bogø indrømmer Benny Knudsen da også, at det kan ske, at de får elever, som de ikke kan magte.

- Det er ikke altid, at opholdet er det rigtige. Vi optager 40 elever om året, og to-tre stykker falder fra. De er reelt set ikke klar til det og er måske blevet presset til ophol-

det. De børn har brug for noget andet, end vi kan tilbyde dem, siger Benny Knudsen.

Undersøgelse i gang

De centrale myndigheder er klar over, at området trænger til at blive nærmere belyst. Styrelsen for Social Service under Socialministeriet har iværksat en undersøgelse, der skal afdække anbringelser på kost- og efterskoler. Der findes nemlig ingen viden om kvaliteten eller effekten af ophold på kost- eller efterskoler. Myndighederne ved heller ikke meget om, hvilke børn og unge, det er, som bliver anbragt på disse opholdssteder. Undersøgelsen ventes afsluttet inden udgangen af året.

Jeg var lidt for vild

Anne kom på kostskole fra 8. til 10 klasse, fordi hendes plejefamilie ikke længere kunne magte hende. Ekspertene advarer ellers mod, at tilsynet med skolerne er for lømfældigt. I dette interview fortæller Anne om sit syn på opholdet og om fordele og ulemper

Af Gitte Rebsdorf

KOST- OG EFTERSKOLER ■ Anne har en tung bagage med sig. Hun sidder lidt sammenbøjet i sofaen og fortæller, at hendes mor er tidligere narkoman, og at hendes far døde, da Anne var bare ni år. Hun fortæller det uden besvær og som om, hun har gjort det mange gange før. Anne har ikke kunnet bo hos sine forældre. Derimod har hun været på børnehjem og i familiepleje. Det er netop disse som Anne har ekspertene ment, at hun skal være på sammen med at arbejde på kostskole eller skole, som det fremgår af artiklen på de følgende sider af tilsynet med skolerne. Ikke alle der god nok. Og det er en udfordring for dem, der hjælper dem.

Min 8. klasse blev det besluttede, at Anne skulle på kostskole.

Da jeg var 14 år gammel, blev jeg sendt på kostskole.

Det var en rigtig god oplevelse, og jeg fik rigtig gode venner og blev meget tæt knyttet til nogle af dem.

Der er én, som jeg næsten har fået et søsterligt forhold til. Alle på skolen havde problemer derhjemme af den ene eller anden art. På én måde var det en fordel, at vi havde samme bag-

Hvem traf beslutningen om, at du skulle på kostskole

- Det gjorde mine plejeforældre. Jeg ville ikke. Jeg kan bedst lide storbyen og havde en forestilling om, at det var tykke piger i blomstrede kjoler. Mine plejeforældre lovede mig dog, at jeg måtte komme tilbage efter en måned, hvis ikke jeg kunne lide at være der. Og det accepterede jeg. Men tiden gik, og en dag mindede en af mine lærere mig om, at jeg havde været der et halvt år. Og på det tidspunkt ville jeg ikke hjem.

Løj for en pakke tyggegummi

- Jeg var også kommet væk fra nogle kammerater, som ikke var gode for mig. Vi drak og røg hash sammen. Jeg var i det hele taget blevet lidt for vild. Jeg skændtes også meget med min plejefamilie. Jeg løj, og kunne finde på at stæle fra dem selv om det bare var en pakke tyggegummi. Jeg blev aldrig arresteret.

På Bogø undste jeg at hvis jeg røg hash så blev jeg sendt hjem, så det gjorde jeg ikke. Jeg startede fordi jeg var bare i weekendene. Men jeg mødte også en ven der, og han sagde, at han ikke ville være sammen med mig, hvis jeg røg hash.

Hvorfor skal du bære det?

- Det ved jeg ikke. Måske fordi jeg glemte det. Jeg var ikke klar på, jeg røg hash var min ven her, så tænkte jeg ikke så meget på det.

Hvordan hjalp opholdet på Bogø Kostskole dig?

- Jeg fik rigtig gode venner og blev meget tæt knyttet til nogle af dem. Der er én, som jeg næsten har fået et søsterligt forhold til. Alle på skolen havde problemer derhjemme af den ene eller anden art. På én måde var det en fordel, at vi havde samme bag-

grund og kunne dele det. Men det var også en ulempe, for det var ikke dér, man kunne hente den store medfølelse og opmærksomhed. De havde deres eget at se til, og slog det hen med at det kendte de godt. Der var dog en af lærerne, som jeg vidste at jeg altid kunne komme til. Hun tog sig altid tid. Det er vigtigt, at man ved, at der er én, som vil lytte og hjælpe.

Kan du beskrive hvordan din hverdag forløb?

- Vi blev vækket klokken 6.30. Derefter skulle vi støvsuge og ordne vores værelser inden der kom en lærer og så om det var i orden. Vi spiste morgenmad og var i skole fra 8.00 til 13.30. Om eftermiddagen skulle vi deltage i fridsaktiviteter, som vi selv valgte. Jeg valgte beachvolley og smukke fremstilling. Det gode var, at der altid var noget at foretage sig, for hvis man kedet sig, er der større risiko for, at det kan gå galt. Jeg talte også med en psykolog, mens jeg var på kostskolen. Det var noget de sørgede for, hvis jeg sagde jeg ellers nej tak, for det var ikke min erfaring, at det var noget jeg kunne bruge. Men hende her var anderledes. Hun fortalte også meget om sit eget liv og havde selv prøvet noget, der var svært.

Hvad var dårligt ved opholdet?

- Der måtte gerne have været flere lærere. Der var måske to voksne til 24 børn. Det er ikke nok.

I dag er Anne 18 år og forsøger at komme i gang med en uddannelse som social- og sundhedsassistent. Hun har netop fået sin egen lejlighed, som er tilknyttet De Fire Aarstider på Nørrebro i København. Det er et sted, som støtter unge, der har været anbragt. Annes navn er opdigtet, men redaktionen kender hendes identitet.

Slægtsanbringelser kræver støtte

En anbringelse hos moster, mormor eller storebror kan være en god løsning for truede børn, men slægtsanbringelser kræver også megen støtte

Af Maria Rørbæk

Modelfoto: Flemming Jeppesen/chiliarkiv.dk

KABU-PROJEKTER ■ - Man bliver glad, når ens familie siger, „vi vil gerne have, I bliver her“.

Så enkelt opsummerer 17-årige Anders betydningen af, at han som 13-årig kom i pleje hos sine bedsteforældre i stedet for en almindelig, fremmed familiepleje.

- Det ville have været et helvede uden støtte og det ville ikke have gået, konstaterer hans moster, der er plejemor for Anders' to yngre søskende.

Citaterne stammer fra rapporten „Med hjerne og hjerte - dilemmaer når plejebørn anbringes i slægten“, der er udgivet i tilknytning til Socialministeriets KABU-projekt, (Kvalitet i Anbringelsen af Børn og Unge).

Rapporten er udarbejdet af socialpædagog og familieplejekonsulent Bente Baggesen, der er gået i dybden med betydningen af slægtsanbringelse af fire børn fra to forskellige familier. Hendes konklusioner ligner dem, et andet KABU-projekt under Familieplejen i Frederiksborg Amt når frem til i en endnu ikke offentliggjort rapport:

- Der er helt klart potentiale i slægtsanbringelser, men det kræver, at forvaltningen gør et ordentligt og gedigent stykke sagsarbejde, og at man støtter op omkring dem, der påtager sig opgaven, siger projektleder Jens Myrup fra Familieplejen i Frederiksborg Amt.

I lighed med Bente Baggesen har familieplejen lavet en såkaldt kvalitativ undersøgelse, hvor man går i dybden med enkelte sager frem for en kvantitativ undersøgelse, hvor man har et større materiale.

- Så det er begrænset, hvor stor vægt vi kan udtale os med, understreger Jens My-

rup, der har analyseret otte slægtsanbringelser.

Større tilhørsforhold

Alle tolv børn i de to undersøgelser har tilsyneladende haft gavn af slægtsanbringelsen.

- Børnene giver udtryk for, at det betyder enormt meget for dem, at nogle de kender har valgt dem til, siger Jens Myrup.

- Slægtsplejefamilier har en anden til-

gang til opgaven end fremmede plejefamilier. (... De undersøgte familier) tog børnene til sig uanset, hvilke problemer (...) det ville medføre. Med andre ord kan man sige, at slægten tager sig af Søren, der har visse vanskeligheder. En fremmed plejefamilie tager sig af et barn med visse vanskeligheder, der hedder Søren, skriver Bente Baggesen.

Slægtsanbringelse kan også få betydning for børnenes identitet.

- Vores undersøgelse peger på, at slægtsanbragte børn ikke føler sig stigmatiserede i samme grad som andre anbragte børn. Af en eller anden grund er det lettere for et barn at sige: „Jeg bor hos min mor og morfar, fordi min mor er syg“, end det er at sige: „Jeg bor i en plejefamilie, fordi min mor er syg“, siger Jens Myrup.

Nogle af de børn, der var udtaget til at medvirke i undersøgelsen, takkede nej, fordi de slet ikke følte sig som anbragte børn.

- Når man bor hos sin slægt, har man mulighed for at se sig selv som et barn, der ikke er anbragt, siger Jens Myrup.

Behov for støtte

Selv om Jens Myrup og Bente Baggesen begge ser store fordele i slægtsanbringelsen, ser de også store udfordringer.

- De allerfleste slægtsanbringelser må indebære, at familierne er dobbeltramte. Pludselig død ved ulykke eller drab er naturligvis fuldstændig umuligt at forberede sig på og bringer de voksne, der skal tage sig af børnene, i krise på samme tid som børnene. At måtte erkende sin søns eller datters misbrug, alvorlige sygdom eller kriminalitet indebærer en sorgreaktion og bearbejdning på lige fod med andre tab, skriver Bente Baggesen.

Et andet problem som begge undersøgelser peger på, er, at det i slægtsanbringelser ofte kun er den ene part af plejeforældrene, der er i slægt med barnet.

I det ene af Bente Baggesens eksempler har det været et problem for onklen, Jens, der pludselig skulle være plejefar for konens nevø og niece. Han havde ikke noget reelt valg. Hans kone, Rita, ville tage børnene uanset hvad.

- Selv om det var et meget stort ønske for Rita, så skulle jeg måske have lyttet til det herinde, sagde han under interviewet med Bente Baggesen og lagde hånden på hjertet.

- De to børn vi har, er så hårdt ramt. (...) De havde noget med i rygsækken, som har været svært at rette op. Det har fyldt så meget - hvor er Jens henne? Pladsen til Jens, spurgte han.

Ud over de særlige problemstillinger vil slægtsplejefamilier også have mange af de samme problemer som andre plejefamilier. Bente Baggesen og Jens Myrup lægger derfor vægt på, at de skal tilbydes støtte. Både i form af grundige forundersøgelser, pædagogisk og psykologisk rådgivning og mulighed for at mødes i netværk med andre i samme situation.

Bente Baggesen har ændret navnene på de citerede.

mrk@sl.dk

„Med hjerne og hjerte - dilemmaer når plejebørn anbringes i slægten“ kan hentes på:
<http://www.kabuprojektet.dk>

Der er tusindvis af skoleløse børn i Danmark. Det beskrev vi i *Socialpædagogen* nr. 7, 8 april 2005. (Kan læses på www.SL.dk Socialpædagogen). På de næste sider følger vi op med at fortælle om, hvordan Høje-Taastrup Kommune forsøger at løse problemet.

Skole for de skoleløse

Høje-Taastrup Kommune forebygger problemet med skoleløse børn, der dropper ud af skolen. Et banebrydende, tværfagligt og alternativt skoletilbud sikrer hver anden elev tilbage til klassen efter et pusterum i kommunens alternativklasse

Af Else Marie Andersen

SKOLELØSE BØRN ■ Tre skoletrætte drenge fik sidste sommer deres 9. klasses afgangsprøve. Ikke med topkarakterer, men de gennemførte, og det var langt over forventet.

Sådan lyder et af resultaterne af et banebrydende, alternativt og tværfagligt skoletilbud, kaldet Alternativklassen, som en af Høje-Taastrup Kommunes folkeskoler etablerede for et par år siden i samarbejde med pædagoger fra den nærliggende fritidsklub.

Høje-Taastrup Kommune er én af de kommuner, der har strammet op på procedurerne omkring børn, der ikke går i skole. Eksempelvis børn, der meldes ud af en skole og ikke dukker op i den nye klasse.

- Vi har tidligere oplevet børn, der ikke har gået i skole i hele og halve år, men jeg håber ikke, vi har flere af dem. Med Alternativklassen har vi fået et tilbud, der tager hånd om børnene, så de ikke ender i en ond spiral, som til sidst sender børnene på gaden, siger Vibeke Winther, der er formand for børne- og ungdomsvalget i Høje-Taastrup Kommune.

Hun vil være positivt stemt over for flere af den slags tiltag, hvis der er behov for det, men hun tvivler på, at modellen uden videre kan trækkes ned over enhver skole og klub.

- Alternativklassens pædagoger og lærere er nogle ildsjæle, der evner at give børnene lyst til at komme tilbage til skolen. Pædagoger og lærere skal ville de børn. Ellers kan samarbejdet ikke lykkes, og de gør et fantastisk arbejde i Alternativklassen, siger Vibeke Winther.

To sjæle...

Det var oprindelig pædagogerne i fritidsklub Basen, der blev opmærksom på problemet med skoleløse børn. Pædagogerne mødte deres klubbørn og jævnaldrende kammerater, der rendte rundt på gaden og i storcentret - i skoletiden. Pædagogerne undrede sig og besluttede derfor at etablere et alternativt skoletilbud for de såkaldt skoleløse børn.

Tilfældigvis puslede den nærliggende Torstorp skole samtidig med at etablere et mere friluftsgtigt skoletilbud til de elever, som forstyrrede undervisningen eller udeblev fra timerne. De to faggrupper - lærere og pædagoger - endte med at etablere et tværfagligt samarbejde om et alternativt skoleforløb for de ældste skolelever - både dem der ikke kunne rummes i folkeskolen og dem, der rendte rundt uden skoletilbud eller uden at benytte det, de var tilmeldt.

Tværfaglighed er banebrydende

Traditionelt har pædagoger og lærere haft svært ved at samarbejde, fordi lærerne ikke mener, at pædagoger kan